

Savjetovanje ribarskih naučno- istraživačkih ustanova FNRJ

Od 29. maja do 1. juna ove godine održana je savjetovanje predstavnika ribarske naučno-istraživačke službe FNRJ u Beogradu pod predsjedništvom prof. dr. Siniše Stankovića.

U posljednje vrijeme, pored Instituta za slatkovodno ribarstvo u Zagrebu koji radi pod raznim vidom nekoliko decenija, osnovane su u svim narodnim republikama, izuzev NR Slovenije, ustanove (instituti, zavodi i stanice) sa zadatkom da kroz vlastiti naučno-istraživački rad, kao i na osnovu rezultata koje su postigle druge naučno-istraživačke ustanove u zemlji i inostranstvu rade sistematski na unapređenju ribarstva kao privredne grane svoje narodne republike.

Budući da su mnogi problemi koji zadiru u unapređenje ribarstva zajednički svim narodnim republikama, a što je glavno ribolovne vode često povezuju međusobno narodne republike čineći jedinstvena ribolovna područja bez obzira na postojeće administrativne granice, nametnula se potreba da dođe do savjetovanja predstavnika ustanova čiji rad treba da se odrazi neposredno na unapređenje proizvodnje, odnosno na ostvarenju perspektivnog plana razvitka slatkovodnog ribarstva.

Tendencija svih predstavnika bila je da dođe do pravilne koordinacije međusobnog rada svih ustanova, ispomaganja u kadrovima, naučnim pomagalima, literaturi i dr. Što se tiče planova rada pokazalo se prilično slabosti u preširokom obuhvaćanju problematike, ali ujedno i spremnosti da se oni kanališu tako da se mnoga teoretska i fundamentalna ispitivanja koncentrišu kod onih ustanova koje zato imaju najbolje uslove. Na osnovu toga navoosnovane ustanove u narodnim republikama razvijale bi svoju aktivnost u proučavanju i rješavanju onih problema koji su specifični za pojedine oblasti i ribolovna područja, i imaju praktičan značaj za intenzivnije razvijanje ribarstva kao prilično zapuštene grane narodne privrede.

Prof. dr. Siniša Stanković u svom opširnom izlaganju osvrnuo se na sadašnje stanje slatkovodnog ribarstva istaknuvši stihijnost u iskorištavanju ribo-

lovnih voda i uopće razvitka te privredne grane, te hitnu potrebu da se to kanališe pravilnim tokom kako to zahtjevaju naši opće narodni interesi da bi se prebrodila ta teška zaostalost i zakročilo brže k naprednom i savremenom gospodarenju na ogromnoj mreži naših velikih i manjih rijeka s pritocima, velikih jezera i ribnjačkih ekonomija.

Nakon iznesenih izvještaja, referata i diskusije postavljeni su slijedeći problemi na kojima bi trebale sve ustanove sistematski raditi i povezivati se u svom radu, a koji su bili na savjetovanju razmišljeni:

1. INVENTARIZACIJA NAŠIH VODA

Kao očiti odraz naše zaostalosti jest činjenica da mi nemamo još provedenu osnovnu inventarizaciju ribolovnih voda. Mi treba da imamo kao bazu svakom radu i poduzimanju pregled svih naših ribolovnih voda sa njihovim osnovnim ribarsko-biološkim karakteristikama. Sve ustanove u pojedinim narodnim republikama trebale bi pristupiti tome poslu izgrađujući postepeno ribarsku kartu, koja bi sadržala sve rezimirane osnovne podatke o svakoj ribolovnoj vodi.

2. SASTAV I ANALIZA RIBLJIH NASELJA

Da bi se imao pregled stanja pojedinih voda u pogledu njihove sadašnje proizvodnje riba u kvantitativnom i kvalitativnom pogledu, potrebno je da se upoznaju njihova riblja naselja. To se vrši tako da se sistematski obrađuju karakteristični profili i tako obuhvati čitav tok jedne vode. Kod tog ispitivanja je potrebna suradnja pojedinih stručnjaka. U tom smislu se započelo istraživanje rijeke Save koje vrši Ogledna stanica za ribarstvo NR Srbije.

3. PROUČAVANJE POJEDINIH VRSTA RIBA

Osnova svakog racionalnog gospodarenja, pa i ribarskog, jeste dobro poznavanje samog objekta na koji je usmjereno ta gospodarenje, a to su ribe. Potrebno je da ispitamo pojedine ekonomski važnije vrste riba detaljno sa ekološkog i ekonomskog gle-

dišta. Mi treba da imamo uvid u pojedina svojstva određenih vrsta riba u raznim vodama, naročito s obzirom na rasne odlike koje se očituju u brzini porasta, načinu iskorištavanja postojeće zalihe hrane, kvaliteti mesa i dr. Na taj način ćemo otkloniti u budućnosti laičke metode kojim se prilazi u nastojanju da se poveća riblja produkcija pojedinih voda, provodeći nasumce razna poribljivanja, odnosno aklimatizaciju riba, čineći nepotrebne pogreške pa i osjetne štete.

Na tom polju se jasno očituje neophodna potreba užeg povezivanja i saradnje svih ustanova po narodnim republikama. Na pr. studije šarana na Dojranskom jezeru mogu samo onda dati potpunu sliku, ako se povuku paralele sa istovrsnim studijama na drugim jezerima, kao i rijekama.

4. UTVRĐIVANJE REGIONALNIH KARAKTERISTIKA POJEDINIH VODA

Kolikogod su sa čisto biološkog i ekološkog gledišta važna takva proučavanja, ona imadu ne manji značaj i u ribarsko-gospodarskom pogledu. U svakom slučaju naši praktički poduhvati na pojedinim vodama, odnosno ribarsko-gospodarske osnove za pojedine vode stvarale bi se određenije i smjelije kada bi bile poznate karakteristike pojedinih voda, naročito odnos između proizvodnje riba i ukupne biomase. Tu bi se pružila obilna mogućnost za komparaciju između ribolovnih voda raznih područja.

5. RIBNJACI ZA UZGOJ ŠARANA

Mnoga pitanja na koja naša ribnjačarska praksa traži odgovora da bi mogla intenzivirati proizvodnju na naučno provjerenim rezultatima stoje otvorena. Pošto je nemoguće da sve te složene probleme svaki zavod sam savlada, to je potrebno najuže povezivanje rada, kao i podjela zadataka iz toga područja. Neophodno je potrebno da se bar kod jedne ustanove izgrade pokusni ribnjaci za vršenje eksperimenata po raznim konkretnim pitanjima gajenja riba.

6. UZGOJ SALMONIDA

Široka mreža naših voda visinskih područja pretstavlja za nas ogromno nacionalno bogatstvo. To se ne odnosi toliko na ukupnu proizvodnju naj-

kvalitetnijih riba koje te vode daju, koliko na njihov turistički značaj. Tim vodama mora se posvetiti velika pažnja i gospodariti na njima na temelju ribarsko-gospodarske osnove, koja mora počivati na naučnim osnovama. Ustanove u svim nar. republikama proučavat će te vode sa ribarsko-gospodarskog gledišta obuhvaćajući biogeografske i ekološke momente, prilagođujući svoje planove realnim mogućnostima i izmjenjujući svoja iskustva.

7. TEHNIKA RIBOLOVA

Unapređenje tehnike ribolova koje obuhvaća proučavanje postojećih načina ribolova u cilju primjene najsavremenijih metoda i sredstava za ribolov je također važno područje djelatnosti svih rib. ustanova, jer u svakoj nar. republici imade u tom pogledu specifičnosti.

8. PRERADA RIBA

Gotovo kad svih narodnih republika problem prerade riba je usko povezan uz unapređenje proizvodnje ribarstva. Prema tome postojeće ustanove treba da se pozabave tim problemom i pomognu ribarskim preduzećima i organizacijama da uvedu suvremene načine prerade ribe.

9. EKONOMIKA RIBARSTVA

Proučavanja iz područja ekonomike ribarske proizvodnje neophodno se nameću kao i u poljoprivredi, jer jedino na osnovu tih proučavanja možemo pravilno i realno voditi unapređenje ribarske privrede. Jedina na faktima koje će počivati na ekonomskoj računici moći ćemo bazirati naše zahtjeve za izgradnju pojedinih objekata na ribolovnim vodama, izgradnju ribnjaka i poluribnjaka, i uopće razvitke ribarstva u odnosu na druge privredne grane.

To su uglavnom područja na kojima treba da rade sve rib. ustanove i na kojima treba najuže da surađuju, čime nisu iscrpljeni i mnogi drugi aktuelni problemi iz pojedinih oblasti ribarstva.

Na savjetovanju su se kroz diskusiju obuhvatila uglavnom najaktuelnija pitanja i predlagalo načine njihovog rješavanja i otklanjanja pojedinih teškoća. Na kraju je izabrana komisija koja je izradila zaključke koje naš list u cijelosti donosi.

ZAKLJUČCI SAVJETOVANJA RIBARSKJE NAUČNE SLUŽBE

Od 29 maja do 1 juna 1953 g u Beogradu

1. Naučno istraživačka služba ribarstva FNRJ, organizovana je u svim narodnim republikama izuzev NR Slovenije. Sve naučno istraživačke ustanove sem Instituta za slatkovodno ribarstvo NR Hrvatske su sasvim mlade i još uvek većina njih je u organizacionom začetku. Institut za slatkovodno ribarstvo Hrvatske kao najstarija ustanova tokom svoga rada dao je nesumnjivo veliki doprinos ne samo na polju naučnog rada u ribarstvu, već je dao i dragocenu pomoć ribarskoj proizvodnji i izgradnji stručnih kadrova.

Stanje i problemi slatkovodnog ribarstva FNRJ i njegove perspektivne mogućnosti razvoja koje su velike, stavljaju pred naučno istraživačke ustanove u ribarstvu mnogobrojne i krupne zadatke.

— Na osnovu napred navedenih činjenica, potrebno je da se naučne istraživačke ustanove odmah orjentišu i zahvate u svome radu najvažnije i goruće probleme ribarske proizvodnje. Svaka naučno istraživačka ustanova pojedinih republika treba da svoj istraživački rad usmeri prema specifičnim, re-

gionalnim problemima svojih ribolovnih područja važnih u ekonomskom pogledu. U tome pravcu ustanove se trebaju razvijati postupno, a rešavanjem praktičnih problema proizvodnje opravdati svoju racionalnost i postojanje.

2. Iznešeni i prodiskutovani planovi i program rada naučno istraživačkih ustanova u ribarstvu za 1953 godinu, uglavnom su pravilno postavljeni, ali se konstatuje da nije bilo dovoljno koordinacije u dosadanjem radu. Koordinacija rada između pojedinih ustanova je nužna i neophodna, iz razloga što većina naših ribolovnih voda predstavljaju jedinstvene ekonomske i hidrobiološke celine koje se ne poklapaju sa administrativnim granicama republika.

— U cilju što tešnje i pravilnije koordinacije rada, zajedničkog korišćenja kadrova i sredstava neophodno je potrebno:

a) Izvršiti odmah međusobnu razmenu predloženih planova i programa rada između svih ustanova.

b) Zajedničkom obradom postaviti perspektivni plan rada naučne istraživačke službe u ribarstvu FNRJ, za one zadatke koji se mogu i moraju zajednički obrađivati.

v) Odmah pristupiti izradi zajedničke metodike rada pojedinih problema, zajedničkom korišćenju specijalizovanih kadrova, i zajedničkom korišćenju skupoceni sredstava i aparatura literature itd.

3. Postojeći kadrovi u naučno istraživačkoj službi ribarstva sastoje se od vrlo malog broja iskusnih radnika, dok je pretežna većina sastavljena od mlađih radnika bez većeg iskustva. Isto tako sastav kadrova u odnosu između naučnog i pomoćnog osoblja nije ravnomeran. Naročito se oseća nedostatak u pojedinim ustanovama ribarskih biologa i stručnih laboranata.

— Radi što uspešnijeg rada ustanova, hitno je potrebno preduzeti mere da se mladi kadrovi što pre osposobe kroz specijalizacije i usavršavanja kako u zemlji tako i u inostranstvu.

4. Na savetovanju je uočeno da ribarska proizvodnja ima masu problema koji se moraju uzeti u hitno rešavanje. I ovako teške i složene probleme još više povećavaju teškoće nestručnog rukovođenja proizvodnjom. Konstatovano je da u velikoj meri ribarskom proizvodnjom i preduzećima rukovode nestručni kadrovi. Štete od ovakvog rukovođenja su mnogostruke. Nestručni rukovođeci kadrovi predstavljaju i kočnicu za primenu savremenih naučnih dostignuća na polju unapređenja i povećanja ribarske proizvodnje, jer nemaju razumevanja za to. Na taj način onemogućuje se i povezivanje nauke i prakse.

U cilju pravilnog ostvarenja i povećanja proizvodnje, neophodno je potrebno da proizvodnjom i ribarskim preduzećima rukovode kvalifikovani i stručni kadrovi. Na taj način obezbeđuje se i povezivanje nauke i prakse a istovremeno i primena naučnih dostignuća u proizvodnji.

5. Savetovanje konstatuje da su materijalna sredstva i oprema stavljena na raspoloženje na-

učnim ustanovama na polju ribarstva nedovoljna. U ovom pogledu jedino sredstva stavljena na raspoloženje Ogladnoj stanici za ribarstvo NRS donekle zadovoljavaju. U najkritičnijoj situaciji je naš najstariji Institut za slatkovodno ribarstvo NR Hrvatske, kome je može se reći usled potpuno nedovoljnih sredstava onemogućen rad.

Ekonomska vrednost slatkovodnog ribarstva FNRJ pri današnjem stanju i stepenu proizvodnje je skromna ali ipak značajna za narodnu privredu, a pogotovu realna perspektiva povećanja proizvodnje je tako velika, da materijalna sredstva stavljena na raspoloženje naučno-istraživačkoj službi u ovom periodu nisu u srazmeru uopšte sa ekonomskom vrednošću ribarske proizvodnje.

— Stoga treba pružiti što veću materijalnu bazu naučnim ustanovama, jer će se time ubrzati razvoj ribarstva za šta imamo veoma dobre prirodne preuslove. Prvenstveno treba najhitnije rešiti pitanje materijalnih sredstava Institutu za ribarstvo NR Hrvatske, koji za sada ima i najiskusnije kadrove.

6. Naučno-istraživačka delatnost na polju proučavanja i suzbijanja bolesti riba u FNRJ koja u veoma osetnoj meri ugrožavaju proizvodnju, veoma se lepo i brzo razvija. Na tome polju naročito se ističe naučno-istraživački rad Zavoda za patologiju riba Veterinarskog Fakulteta u Zagrebu, koji je postigao vidne rezultate. Konstatuje se da i toj oblasti naučno-istraživačkog rada nedostaju nužna materijalna sredstva.

Odaje se priznanje Zavodu za patologiju riba Veterinarskog fakulteta u Zagrebu za dosadani rad. Usvaja se da taj zavod postane centralna ustanova u FNRJ za proučavanje i suzbijanje bolesti riba. Zavodu treba pružiti odmah potrebna materijalna sredstva i punu saradnju na ovom polju od strane svih ustanova i ribarske privrede, kao i nadležnih državnih organa.

7. Savetovanje konstatuje, da je stanje zaštitnih mera u ribarstvu i mera za unapređenje ribarstva veoma loše i nezadovoljavajuće i da ta služba u takvom stanju ugrožava direktno čitavu privrednu granu ribarstva. Otuda je potrebno da:

a) da se što hitnije preduzmu mere u pogledu poštovanja zakonskih propisa o sprečavanju štetnoga dejstva otpadnih industrijskih voda na ribolovnom području. Istovremeno pooštriti zakonske propise i potpuno sprečiti upotrebu eksploziva i otrova u svrhu ribolova.

b) Što hitnije organizovati čuvarsku službu na ribolovnim vodama, koja bi pored ostalih zadataka naročitu pažnju obratila na poštovanje propisa o lovostaju za vreme plodjenja riba.

v) Sprečiti u potpunosti nestručno i neodgovorno poribljavanje ribolovnih voda bilo kojim vrstama riba, bez prethodnog proučavanja ribolovnih voda i saglasnosti nadležne naučno-istraživačke ustanove donesene na osnovu prethodnih hidrobioloških i ribarskih istraživanja tih voda. Uopšte sprečiti prenošenje žive ribe iz jedne ribolovne vode u drugu u bilo koje svrhe bez saglasnosti pomenutih ustanova.

g) Izgradnju mrestilišta, njihovu lokaciju kao i druge ribolovne objekte koji služe unapređenju ribarstva, ne dozvoliti bez prethodnog temeljnog proučavanja naučno-istraživačke ustanove ribarstva koja bi bila nadležna da na osnovu proučenih mogućnosti da svoje mišljenje i saglasnost za izgradnju takvih objekata.

8. Stručna i ribarsko-naučna literatura na našem jeziku je oskudna i nedovoljna za potrebe nauke i ribarske privrede a naročito za osposobljavanje kadrova. Stoga je neophodno potrebno da ribarsko-naučne ustanove organizuju publikaciju naučnih i stručnih radova a osobito priručnika za uzdizanje kadrova. Jediní stručni list »Ribarstvo Jugoslavije« treba da se razvije u stručno i privredno glasilo sa što kvalitetnijim radovima. U tu svrhu taj list se prihvata kao stručno glasilo svih postojećih ribarskih ustanova narodnih republika i ribarske privrede s tim da se materijalni izdaci osiguraju u jedinim narodnim republikama delom iz budžeta a delom iz doprinosa ribarskih privrednih preduzeća, ustanova i organizacija.

9. Sportski ribolov i ribarski turizam se naglo razvija u čitavoj FNRJ. On ima sve uslove da se razvije u veoma jaku granu turističke delatnosti. Ta delatnost je počela da se razvija stihijno i usled te stihijnosti dolazi do velikih grešaka, koje se mogu veoma negativno odraziti na čitavu ribarsku privredu a pogotovo i na sam sportski ribolov. Do da-

nas još nije uspostavljen kontakt i pravilna koordinacija između centralnih organa sportskog ribolova i ribarsko naučnih ustanova. Iz izvještaja pojedinih ustanova iz republika uočeno je da su do sada učinjene ozbiljne i zabrinjavajuće greške kako u pogledu organizacije i iskorišćavanja ribolovnih voda, tako još više u pogledu izgradnje objekata za unapređenje ribarstva.

Potrebno je najhitnije uspostaviti najtešnju saradnju sa Savezom sportskih ribolovaca FNRJ i republičkim savezima, u pogledu izrade osnove za pravilan način iskorišćavanja a i unapređenja ribolovnih voda u svrhu razvitka sportskog ribarskog turizma. Putem državne uprave sprečiti samovoljno i nestručno unošenje novih vrsta riba u ribolovne vode kao i pogrešno određivanje lokacija ribarskih objekata, koji služe unapređenju ribarstva.

10. Savetovanje jednoglasno rešava da se ovi zaključci upute Saveznom izvršnom veću i Izvršnim većima narodnih republika, radi što efikasnijeg sprovođenja u život donošenih zaključaka.

11. Savetovanje zaključuje da se u jesen 1953. godine održi Savezna konferencija naučne službe ribarstva, ribarske privrede i predstavnika sportskog ribolova FNRJ na kojoj bi se tretirala sva goruća pitanja i problemi slatkovodnog ribarstva FNRJ. Sa organizacijom ove konferencije zadužuje se dosadašnji inicijativni odbor koji je organizovao i ovo savetovanje.

ULOGA ZADRUGARSTVA U UNAPREĐENJU PROIZVODNJE RIBARSTVA

Sadašnje stanje. Činjenica je da je u dosadanjem periodu zadrugarstvo u čitavoj FNRJ izuzev jednim delom u NR Makedoniji i NR Crnoj Gori imalo veoma malog udela u proizvodnji slatkovodnog ribarstva. Otuda i nije čudo što postojeći proizvodni kapaciteti slatkovodnog ribarstva nisu u potpunosti iskorišćavani. Za ovakvo stanje snose odgovornost ne samo ribarska rukovodstva pojedinih republika i pokrajina, već u još većoj meri same zadružne organizacije i njihovi savezi koji nisu sve do prošle godine posvetile pažnju ribarskom zadrugarstvu i razvijanju ribarske grane privrede u zemljoradničkim zadrugama. Pojedini osamljeni slučajevi inicijative samih zadržnih organizacija na polju organizacije zadržnog ribarstva, uvek su pokazivali vrlo dobre rezultate.

Mogućnosti koje pruža ribarstvo. Ribarstvo kao privredna grana, pruža najrealnije mogućnosti za jedan ogroman skok u proizvodnji putem organizacije zadržnog ribarstva i to kako u iskorišćivanju otvorenih voda i jezera, tako još mnogo više u organizaciji zadržnog gajenja riba u ribnjacima. Otuda i orjentacioni plan unapređenja ribarstva FNRJ predviđa veliko učešće zadrugarstva na tome polju. U konkretnom slučaju zadrugarstvo u ribarstvu pored državnog sektora predstavljalo bi glavnu motornu snagu u povećanju proizvodnje.

Ako se samo baci letimičan pogled na hidrografsku kartu naše zemlje uočava se takvo bogatstvo vodotoka koje u zajednici sa dobrim pedološkim i klimatskim uslovima, pružaju idealne mogućnosti za puni razvoj zadržnog ribarstva. Na osnovu tih idealnih mogućnosti može se potpuno mirno i sa punom realnošću postaviti parola »Svatom selu zadržni ribnjak«. Jer činjenica je, da gotovo nema sela ili zaselka kroz koji ne protiče potok, rečica ili reka. A isto tako danas u našoj socijalističkoj zemlji nema ni sela ni zaseoka bez zadržne organizacije koga oblika.

Konkretni planovi. Orijentacioni plan unapređenja ribarstva FNRJ predviđa izgradnju velike mreže zadržnih ribnjaka po svim republikama u površini od preko 2.600 hektara i proizvodnjom od 1.300 tona. Ovaj plan je tako realan, da se može govoriti samo o još većim površinama i većoj proizvodnji, a nikako o neizvršenju orjentacionog plana.

Izgradnja zadržnih ribnjaka kao manjih objekata je jednostavna i laka. Ne zahteva nikakav naročiti materijal i posebnu visoku stručnost, već samo dobru volju i inicijativu. Svaka zadruga je u mogućnosti da izgradi svoj zadržni ribnjak vlastitom radnom snagom i materijalom iz lokalnih izvora. Naravno da je potrebna stručna pomoć ribarskih